

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Adami Contzen E Societate Iesv, SS. Theol. Doct.
Commentaria In Qvatvor Sancta Iesv Christi Evangelia**

Contzen, Adam

Coloniæ Agrippinæ, M.DC.XXVI

Quomodo cognouerint, quod patrem illis dixerit Deum?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-83011](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-83011)

etiam probat, quæ in Græcis inuenitur expofitionibus difficultas. τὴν ἀρχὴν illi ponunt aduerbiallyter, alij accipiunt pro, primo, ut fit πρῶτος, alij ἐξ ἀρχῆς à principio. Alij pro πρῶτος omnino, plane. Hinc alij sic exponunt. Primo sum, quod & loquor vobis, alij omnino sum, quod & loquor vobis. Chrysoftomus concife loquitur. Theophyl. paulè clarius. ὁ δὲ κτλ. τὴν ἀρχὴν, φησὶν, ὅτι καὶ λαλῶ ὑμῖν. ὁμοίως, φησὶ, καὶ τὸ ὅλος ἀκρίβει τῶν πᾶσι ἐμῶ λόγων, ἀνάξιοι ἐσθε, μήτις καὶ μαυθάνειν τίς ἐμὴ πᾶντα ἅμα περιεχόντες λέγετε, καὶ ἄδεναι τῶν παρ' ἐμῶ προσέχειν θέλοντες.

Græcorum
expositio-
nes.

Dominus dicit, principium quod & loquor vobis, vos, inquit, indigni estis, qui prorsus sermones meos audiatu, & distant, quis sim. Omnia enim tentantes dicitis, nulli rei quæ à me dicitur attendere volentes. Alij ὅτι coniungunt, ut sensus sit, *Ve & loquar vobis.* ut λαλῶ sit coniunctiu.

Erasmus mallet λαλῶν loquens legere. Leontius: contemnitis me, quia vobisum loquor. Cyrilli & Nonni explicationes verba Christi parum ordinant, nec explicant. Sed generatim quendam sensum reddunt, qui verbis Christi concinnatis non nisi per multas deductiones continetur. Non tamen repudio illos, qui interpretem nostrum Principium accusativo v-surpassè exiltimant, sed affirmo, obscurissimum eos facere contextum Latinum.

Museulus etiam fatetur illa verba multis obscura videri, & varie ab interpretibus accipi. Marloratus ex Caluino, Non sum repente ortus sed quemadmodum olim promissus fueram, sic nunc in medium prodeco. Itaque τὴν ἀρχὴν apud eum est: à principio sum, non sum repente ortus. Et: quod & loquor vobis, id est, iam in medium prodeco. Vel. Secundum principium, hoc est: ille de quo iam olim, sicut & nunc quasi de integro confirmo. Vel. Et sane quod nunc loquor, conforme est omnium sæculorum oraculis. At non respondetur sic interrogantibus, quærent, quis es tu? Respondet, conformia loquor oraculis. Nam principium ait cõplecti omnium sæculorum seriem. Caluinus etiam Græcos interpretes variare inter se.

Lutherus. Erstlich der / der ich mit euch rede. Primo is, qui vobiscum loquor. In nota marginali exponit. Hoc est, Ego sum vester concionator. Si hoc primo credatis, facile intelligetis quis sum, alioqui minime.

Stapulen-
sis.

§. 7. Beza ex Stapulensi hanc expositionem adfert, & probat. Id quod à principio loquor vobis. Quasi scriptum in Græco τὸ πρῶτον ὁ κατὰ τὴν ἀρχὴν λαλῶ ὑμῖν. Sic ille ergo locum vertit, quem ait: Infinitis pene modis expofitum. Contra Augustinum, & Ambrosium nihil ille aliud adfert, quam esse explicationem contortam. Eam expofitionem: quæ habet: *Primo respondeo me eum esse qui loquor.* Coactam, & frigidam ait. Aliam: *Principio id sum, quod etiam dico vobis.* Hanc ait longe petitam. Chrysoftomi expofitionem obscuram ait, nec cum Christi verbis consentire. Erasmi interpretatio. Quasi dicat: *In peccatis vestris moriemini primum ob idcirco, quod hæc loquor vobis, illi displicet.* Illam vero, *Prorsus quod loquor vobis, nimis argutam putat.* Ipse Nonni interpretationem approbat. ὅτι τὴν ἀρχὴν καὶ λαλῶ ὑμῖν. ὅτι παρ' ὑμῖν, inquit ille; ἐξ ἀρχῆς ὁμοίως. Quod apud vos à principio dixi. Ita ὅτι prouocabulum esse. Sed Nonni transitio ex lege carminis potius quam ex sensu æstimari debet. Nec verba Euangelistæ, quæ soluta sunt, componi & construi ad ligatam orationem oportet,

sed oratio illa ligata ex verbis Euangelistæ concinnanda est.

Itaque primo transponit omnino verba. Ut hunc sensum conficiat. Ut quærant *Σὺ τίς εἶς?* Tu quis Nonni dicit. Respondet Christus. ὅτι ἐμὴ. Id sum. Vbi & transponit pro τὸ πρῶτον iuxta Bezam. Nam vertit: id quod, τὸ πρῶτον. Et in notis habet. *Postremo hæc est natura responsionum, ut in his repetatur verbum, postum in questione: ut hoc loco plane sit repetitio verbi substantiui, quod fuerat in questione vsurpatum.* Itaque cum substantiuum ponat verbum, debet geminare. ὅτι ἐμὴ, vel τὸ πρῶτον ἐμὴ, ὅτι καὶ λαλῶ, quod Nonnus non facit. Sed cum illi quærent. *Quis es tu?* Respondet; quod à principio loquor vobis. Nam particulam & quasi pleonasmus etiam Nonnus omittit. In hac tanta diuersitate, aut Augustini & Ambrosij, aut hanc Nonni probabiliorem iudicio ceteris. Et qui hanc tenere voluerit, illud nomen: Principium necesse est, ut Græcisimo obscuro interpreteretur, nempe secundum principium. Idem tamen in Græco durissimam tautologionem admittere debet.

VERSUS 25, 26.

Multa habeo de vobis loqui & iudicare, sed qui me misit, verax est: & ego quæ audiui ab eo, hæc loquor in mundo.

QUESTIO I.

Cur non iudicet de iudeis?

§. 1. **M**ulta esse, quæ eorum moribus loqui & iudicare possit, ait. Sed eum à quo missus est, veracem esse. Se autem ea quæ audit ab eo loqui in mundo. Multis est visa ratio difficilis nec enim iudicio verissimo filij impedimentum adfert veracitas patris, nec de moribus Iudeorum loqui prohibet, sed mandat annunciare scelera eorum. Nam & illa ipsa audit à patre. Causa igitur tur cur nunc non iudicet, nec exprobrat impijs, aut improbitatem, redditur; quia pater verax est, quia dicitur omnia olim exquiret, ob oculos ponet, & vicies quod dicitur probe. Nunc igitur nihil opus illa iudicij severitate, quam alteri tempore pater referuauit.

VERSUS 27.

Et non cognouerunt quia patrem eius dicebat Deum.

QUESTIO I.

Quomodo non cognouerint, quod patrem illis dixerit Deum?

§. 1. **G**ræca pleraque habent, *Et non cognouerunt quia patrem illis dicebat.* omittunt autem, *Dixit* ut etiam Syriacus textus. Et Chrysoftomus, Augustinus, Beda. Vetusissimi tamen codices ita habent, ut legit vetus interpres. & requirit id sensus. Cant

ADAMI CONZEN

+ Euangelii

C. VI

13

Cum enim adeo multa dixisset de patre, non tamen cognouerunt, Deum esse. Suspiciati quidem sunt cum id velle significare, non tamen vel intellexerunt, patrem eius naturalem esse Deum, & id eum dicere: se naturalem Dei filium esse, Deum de Deo. Pater igitur est, a quo docendi prouinciam Christus suscepit, qui contemptam filij vindicabit. Quod si nihil Dei filius docuit, nisi quod a patre audiuit: fugiendi omnes sunt, tanquam seductores & pestes, qui nouam doctrinam inducunt, quam Ecclesia a Christo non accepit.

VERSUS 28.

Dixit ergo eis Iesus, Cum exaltaueritis filium hominis, tunc cognoscetis quia ego sum, & a meipso facio nihil, sed sicut docuit me Pater, hac loquor.

QVAESTIO I.

Quomodo cognituri erant, postquam exaltauerint filium hominis?

§. i. SUBLATUM ex oculis tanquam importunum monitorem optabant, morte eius stabilitate suam Ecclesiam conabantur; sic enim populi ad obsequia reciditurum. At Christus tum demum fore veritatem cognoscant, profiteretur, quod etiam factum est; nam miraculis tum in ipsa eius morte, tum vero post mortem plurimum conuersi sunt. Nam multa etiam turba sacerdotum obediens erat Euangelio. Cognituri vero erant eum nihil a seipso facere. Nam ut Deus a patre erat, ut homo omnia patris instinctu, & voluntate faciebat. Syrus habet ex mea voluntate, ut etiam supra aliquoties.

Quod vero ait *exaltaueritis*, non modo genus mortis probro indicat, sed etiam Dei consilium, quae in cruce sublatum deinde super omnes caelos exaltauit. Augustinus tract. 40. *Quid est hoc?* Nihil enim aliud videtur dixisse, nisi eos post passionem suam cognituros quis esset. procul dubio ergo videbat ibi aliquos, quos ipse nouerat, quos ipse cum ceteris sanctis ante constitutionem mundi praesciendo elegerat, post passionem suam esse credituros. Ipsi sunt illi, quos assidue commendamus, & ad imitationem suam magna exhortatione proponimus. Missio enim de super Spiritu sancto post Domini passionem, & resurrectionem & ascensionem, cum miracula fierent in eius nomine, quem tanquam mortuum persequentes Iudaei contempserant, compuncti sunt corde: & qui seuentes occiderunt, mutati crediderunt: & quem sanguinem sentiendo fuderunt, credendo biberunt illa tria millia, & illa quinque millia Iudaeorum, quos ibi videbat, quando dicebat: cum exaltaueritis filium hominis, tunc cognoscetis quia ego sum. Tanquam dicens: differo cognitionem vestram, ut impleam passionem meam. Ordine verso cognoscetis quis sum.

§. 2. Idem Augustinus contra Sabellium probat filium non esse patrem. Iam gaudere, inquit, ceperat Sabellianus, erroris sui occasione comperta. Statim ut se tanquam in obliuio extulit, sequentis sententia luce confusus est. Putaueras eum esse patrem, quia dixit, Ego sum. Audi quia filius est, a meipso facio nihil. Quid est, a meipso facio nihil? A meipso non sum. Filius enim de patre est Deus: Pater autem non est de filio Deus. Filius est Deus de Deo, pater autem Deus, sed non de Deo. Filius est lumen de lumine, Pater autem lumen, sed non de lumine: filius est, sed est de quo est: Pater autem est, sed non de quo est.

Adami Conzen in Euang. Tom. II.

Quod si pater esset idem, qui filius, non posset negare se esse, atque adeo mitti a seipso.

VERSUS 29.

Et qui me misit, mecum est, & non reliquit me solum, quia ego quae placita sunt ei, facio semper.

QVAESTIO I.

Quomodo filium non relinquit pater solum?

§. i. Chrysostomus de diuinitate interpretatur. Haec enim particula: A meipso non loquor indiscretam cum patre substantiam, & nihil contra paternam voluntatem se loqui ostendit. Cum enim a cultu excideris, neque vobis solua sacrificia permitterentur, tunc diuinam in vos indignationem, vltionemque, quia me non audistis, intelligetis: quasi dicat: si ego alienus essem, & Deo contrarius, non adeo contra vos indignaretur. Eum sequitur Euthymius, & Augustinus.

Potest etiam de auxilio, quod humanitati praebetur intelligi. Nunquam enim filium Deus reliquit solum nec eos qui fideliter causam religionis & pietatis agere institerunt. Ratio redditur, quod semper faciat, quae ei placita sunt; ideo enim facit, quia Deus cum ipso est, & ideo cum ipso, quia facit. Christi in Ecclesia praesentiam probari recte ex eo Musculus censet, si recte in Ecclesia viuatur. Quod verissimum est, in ea enim Ecclesia, in qua vere, & sincere Christus colitur ipse est, in qua pro dogmate certo, & inconcusso traditur, non posse legem Dei seruari in ea praesentia Christi per gratiam non inuenitur.

Solus non est, quia pater ad est.

Sine Christo non est Ecclesia.

VERSUS 30.

Hac illo loquente, multi crediderunt in eum.

QVAESTIO I.

Quomodo crediderunt?

§. i. Caluinus fidem hic improptie dici existimat, fuisse enim praeparationem ad fidem, nec alius quicquid de Christo credidisse, nisi quod propheci fuerint ad credendum. Theophylactus credidisse non inuicem *ἠκούσαντες καὶ διὰ τὴν τῆς δόξης αἰσθ.* Cum verba humilia; & indigna titio honore profertret, de humilitate scilicet loqueretur. Verum neque haec indigna erant Christo, & illi vere crediderunt. Nam hortatur ut maneat in sermone, & perseueret, quod non faceret, si nondum crediderant sermone, si non erant in sermone. Veros forte discipulos pronunciat si manserint in sermone. Sermo igitur in illis erat. Chrysostomus fidem debilem fuisse ait, & cito defecisse. *ἦν δὲ οὐκ ἐν πίστει, φησὶν, ὅτι Ἰησοῦς ἐστὶν εὐαγγέλιον, ἀλλ' ὅτι ἐν πίστει, μετὰ τὴν ἐπίστασιν. Ἐπὶ τῆς ὁμοιοῦς αὐτῶν καὶ ἰσχυρῶ.* Quomodo ergo inquit in ipsum credidisse? quia mutati erant, ut dixi quamobrem vehementius eos terigit.

Vere crederunt.

Si igitur a fide defecerunt, fidem habuerunt. Quia etiam Bucerus & Bullingerus contra Caluinum veram hoc loco fidem agnoscunt, & fructum dominicae concionis. Et si enim primates non crederent, de turba tamen multos credidisse: Quia Bullingerus testis taxatoribus Christum conuersum ait ad credentes.